

Information about the author

A. Leonova – Applicant of the Department of Economics and Finance of Kharkiv National University of Internal Affairs (27 50-Richchia SRSR Ave., Kharkiv, Ukraine, 61080, e-mail: favoritka144@mail.ru).

Стаття надійшла до ред.

18.05.2015 р.

JEL Classification: O 310

УДК 330.3

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЯК ДИНАМІЧНОГО ПРОЦЕСУ ЯКІСНИХ ЗМІН ЕКОНОМІКИ

Котко О. К., Осадча Н. В.

Анотація. У статті досліджено актуальні на сьогодні теоретичні аспекти поняття «інноваційний розвиток» як динамічного процесу в часі, який приводить до якісних змін предметів або явищ через упровадження інновацій та ведення інноваційної діяльності. Досліджено процес становлення інновацій. Проаналізовано дефініції інновацій та суміжних понять, визначено місце таких понять, як «винахід», «новація», «нововведення», «ноу-хау» в системі розвитку, описано процес становлення інновацій, запропоновано визначення поняття «інновація». Обґрунтовано, що запорукою лідерства є ведення активної інноваційної політики.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, нововведення, ноу-хау, новації.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАК ДИНАМИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА КАЧЕСТВЕННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ ЭКОНОМИКИ

Котко О. К., Осадчая Н. В.

Аннотация. В статье исследованы актуальные сегодня теоретические аспекты понятия «инновационное развитие» как динамического процесса во времени, который приводит к качественным изменениям предметов или явлений через внедрение инноваций и ведения инновационной деятельности. Исследован процесс становления инноваций. Проанализированы дефиниции инноваций и смежных понятий, определено место таких понятий, как «изобретение», «новация», «нововведение», «ноу-хау» в системе развития, описан процесс становления инноваций, предложено определение понятия «инновация». Обосновано, что залогом лидерства является ведение активной инновационной политики.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, нововведение, ноу-хау, новации.

THEORETICAL ASPECTS OF INNOVATION DEVELOPMENT AS DYNAMIC PROCESS OF QUALITATIVE TRANSFORMATION OF THE ECONOMY

O. Kotko, N. Osadcha

Abstract. The article examines the contemporary topical theoretical aspects of the notion of «innovation development» as dynamic process in time, which leads to qualitative changes of objects or phenomena through implementation of innovations and

© Котко О. К., Осадча Н. В., 2015

maintaining innovation activities. The process of establishment of innovation has been explored. The definitions of innovation and related concepts have been analyzed, place of such concepts as «invention», «novation», «novelty», «know-how» in the system of development has been determined, process of establishment of innovation is described, a definition of concept of «innovation» has been proposed. It has been proved that the key to leadership is maintaining an active innovation policy.

Keywords: *innovation, innovation development, novelty, know-how, novations.*

В умовах конкурентного середовища переваги отримує та країна, яка має найбільш наукоємний потенціал, розвинуту базу новітніх технологій, а також активно здійснює інноваційну політику. З упровадженням інновацій держава може збільшити продуктивність праці та вийти на нові ринки. Також за допомогою інновацій країна може створити належні умови для розвитку національної економіки та створення безпечних умов для ведення господарства. В даній статті ми з'ясуємо економічний зміст поняття «інноваційний розвиток», оскільки саме інноваційний розвиток визначає рівень існуючих можливостей країни в рамках створення належних умов для ефективного функціонування економіки та окремих її галузей. Доцільно, на нашу думку, проаналізувати співвідношення таких понять, як: «новації», «нововведення», «інновації», «ноу-хау» в системі інноваційного розвитку.

Вивченням проблем, пов'язаних з інноваційним розвитком економіки, займалися такі вчені: Й. Шумпетер, Г. Г. Азгальдов, А. В. Костін, М. А. Федотова, С. В. Романченко, О. М. Стреліна, А. М. Турило, О. А. Зінченко, С. С. Арутюнян, Н. В. Данік та інші. Більшість із учених вважають, що впровадження інновацій є однією з умов динамічного розвитку економіки, й Україні потрібно перейти до інноваційної моделі розвитку економіки. Актуальність теми полягає в тому, що у глобалізаційних умовах перетворень світу найбільшого успіху у введенні національного господарства досягає та країна, яка має стратегію та активно веде інноваційну політику всередині держави. Невирішеним залишається питання становлення інновацій та виокремлення різниці між суміжними поняттями.

Метою статті є дослідження методологічних аспектів інноваційного розвитку в економіці, а також визначення місця суміжних понять у системі інноваційного розвитку.

Об'єктивне усвідомлення глобалізаційних процесів стає поштовхом до проведення політики мобілізації науково-технологічного потенціалу для забезпечення ефективного вбудовування національної економіки в технологічну траєкторію світового господарства на основі використання різних видів інновацій [1].

Нововведення з'явилися в нашому житті як тільки людина отримала бажання покращити результати своєї діяльності, полегшити свою роботу та зробити її більш ефективною. Наразі все частіше ми чуємо про інновації, ноу-хау, новації, новітні технології. Всі ці поняття з'явилися в нашому житті не так давно, і в практичному значенні чинять вагомий вплив на розвиток економіки. Досить багато вчених поняття «інновація» визначають через поняття «нововведення», проте хотілося би детальніше дослідити дану категорію і визначити, наскільки вдалим є таке ототожнення і яке місце посідають зазначені категорії у системі розвитку.

Охарактеризувати поняття «інновація» можна за допомогою двох підходів: статистичного та динамічного. Кожен із підходів розкриватиме сутність поняття, виходячи із наявних ознак.

У статистичному аспекті інновацію можна визначити як систему, новий продукт, технологію або ж процес, тобто безпосередній об'єкт нововведення. В динамічному аспекті інновація становить процес, систему заходів, які характеризуються певними видами діяльності, а саме: появою ідеї, дослідженням, проектуванням, виробництвом, організацією та комерціалізацією [2]. З правової точки зору, визначеної в Законі України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [3].

Вважається, що першим, хто ввів у науковий оборот поняття «інновація», був Йозеф Шумпетер. У своїй роботі «Теорія економічного розвитку» він зазначає, що нововведенням є нові виробничі комбінації, які визначають динамічні зміни в економіці; винаходами – винайки та техніці та технології, а інноваціями – винаходи за участю бізнесу. Й. Шумпетер виділяє декілька видів принципово нових комбінацій факторів виробництва, які виражаються у впровадженні інновацій: створення нового продукту, використання нових технологій виробництва, використання нових організацій виробництва, відкриття нових ринків збуту, відкриття нових джерел сировини. Рушійною силою в інноваційній активності є підприємець, який виступає новатором та ініціатором створення та впровадження інновацій у свою діяльність з метою отримання прибутку [4]. Г. Г. Азгальдов і А. В. Костін відносять до інновацій «не всяке нововведення, а тільки таке, яке серйозно підвищує ефективність діючої системи» [5, с. 162–164]. С. Н. Мазуренко вважає, що інновація – це таке нововведення, яке «...включає до себе розробку нової технології і в результаті – створення нового продукту, конкурентоспроможного на ринку» [6]. На думку М. А. Федотової та А. М. Камалова, «в інноваціях (нововведеннях) створюються радикально нові технології та продукти, які покликані зробити революцію на ринку» [7].

Підсумовуючи вищенаведені визначення, вважаємо, що інновацією можна назвати об'єкт нововведення, який у кінцевому підсумку покликаний принести прибуток або ж привести до кардинальних змін у діяльності

підприємства або держави. Процес становлення інновацій починається з ідеї, яка через інтенцію перетворюється на нововведення або винаходи, які під впливом факторів бізнес-середовища та процесу комерціалізації стають інноваціями (рис. 1).

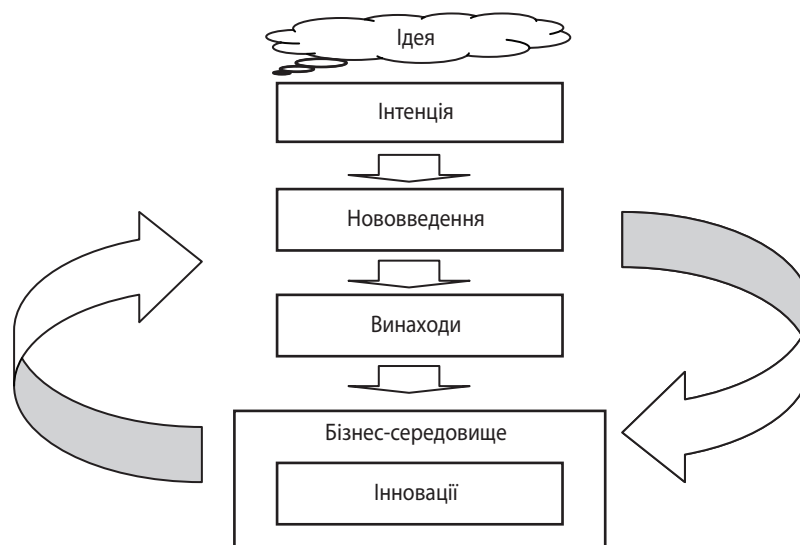

Рис. 1. Процес становлення інновацій
(розроблено авторами)

Поняття «інноваційний розвиток» поєднує в собі дві категорії інновації та розвиток. Для категорії «розвиток» характерна двояка природа: з одного боку, це процес розвитку, що приводить до прогресу, а з іншого боку – низхідний характер процесу в кінцевому підсумку призводить до регресу. На нашу думку, досліджуючи поняття «інноваційний розвиток», його доцільно розглядати у контексті прогресу, оскільки основною метою впровадження інновацій є досягнення максимально позитивного ефекту. Якщо розглядати інноваційний розвиток як систему, варто визначити місце таких понять, як «нововведення», «винахід», «ноу-хау», «новації».

В економічному словнику поняття «нововведення» описується як цілеспрямована зміна, що вносить до середовища впровадження нові стабільні елементи (нововведення), що викликають перехід системи з одного стану в інший [8]. С. В. Романченко надає поняттю «нововведення» таке визначення: «нововведення – це процес (а точніше, сукупність різних процесів), що забезпечує «проходження» нововведення від стану ідеї до отримання результатів практичного втілення цієї ідеї» [9].

Нововведення можна охарактеризувати як втілення ідеї, характерною ознакою якої повинна бути новизна, що приведе до якісно нових змін у середовищі впровадження.

Щодо поняття «новація», то в перекладі з латинської новація є відновлення, зміни; може зустрічатись як синонім поняття «нововведення». П. Лелон зазначає, що новація – це «новий вид продукції, метод, технологія», а нововведення – це «впровадження новації в економічний виробничий цикл» [10]. О. Сергеева вважає, що новації – це «будь-яке відкриття, що здійснюється на індивідуально-особистісному рівні, але надалі досягає деякого рівня прийняття соціумом, конкретним суспільством» [11, с. 101].

Т. І. Бегова поняттю «ноу-хау» надає таке визначення: «...це специфічний, нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, який виступає результатом інтелектуальної діяльності у сфері техніки та технологій у вигляді сукупності технічних знань, інформації, практичних навичок (досвіду), що є секретною, істотною, ідентифікованою, практично застосовною і конфіденційністю якої забезпечується її законним володільцем» [12]. Переважно поняття «ноу-хау» зустрічається у правовій сфері і в нормативно-правових актах трактується як конфіденційна інформація технічного, організаційного (управлінського), комерційного, виробничого та іншого характеру. Все частіше поняття «ноу-хау» ототожнюють з комерційною таємницею. Проте в ноу-хау включають ліцензії та патенти, а також конфіденційну інформацію, яка може створити умови для отримання першості в будь-якій сфері, переважно в бізнесі та економіці. В економічному ж сенсі ноу-хау являє собою оригінальні знання, вміння, технології, які є предметом купівлі-продажу і використовуються переважно з метою отримання конкурентних переваг. Поняття «ноу-хау» може набувати значення винаходу і ставати синонімом інновацій.

Якщо розглядати інноваційний розвиток як систему заходів щодо впровадження, організації процесу виробництва, позиціонування, управління, комерціалізації, проміжні категорії інновацій будуть приводити до таких результатів (рис. 2).

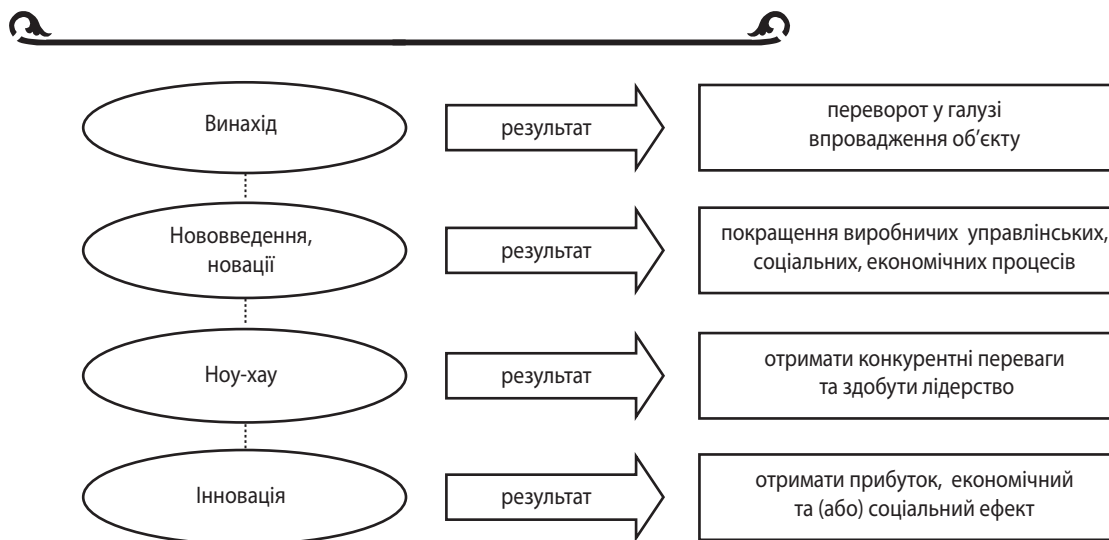

Рис. 2. Система інноваційного розвитку
(розроблено авторами)

Кожна з вищезазначених категорій, виходячи із характерних ознак, приводить до певного результату. За великим рахунком, винахід і нововведення, новації, ноу-хау можуть стати інновацією, якщо комерціалізуються на ринку і роблять свого роду революційний переворот в діяльності підприємства або держави.

Інноваційний розвиток є динамічним процесом у часі, який приводить до якісних змін предметів або явищ через впровадження інновацій та ведення інноваційної діяльності. А. М. Турило, О. А. Зінченко розглядають поняття «інноваційний розвиток», як абстрактне, «...оскільки воно втілює в собі певні узагальнюючі властивості, притаманні різним формам прояву даної категорії в просторі і часі». Інноваційний розвиток є невід'ємною частиною об'єктивного природно-історичного процесу розвитку суспільства, і тому сам є об'єктивним процесом і об'єктивною категорією [13].

Я. М. Безрукова визначає інноваційний розвиток як один із напрямів реалізації інноваційної політики, який відбувається шляхом перенесення зарубіжних науково-технічних і виробничо-технологічних досягнень у національну економіку через придбання ліцензій і використання патентів на виробництво сучасного устаткування та конкурентоспроможних промислових товарів [14]. Л. І. Федулова вважає, що інноваційний розвиток економіки – це зростання її показників, забезпечене за рахунок реалізації інноваційних проектів, впровадження різноманітних нововведень [15].

Інноваційний розвиток є невід'ємною частиною успішного ведення національного господарства на макрорівні та підприємницької діяльності на мікрорівні. Оскільки основним елементом інноваційного розвитку є саме інновації, із проведеного дослідження можна зробити такі висновки, що інноваціями можуть бути винаходи, нововведення, ноу-хау, новації, які носять комерційний характер і впровадження яких приводить до отримання прибутку. Застосування інновацій в кінцевому результаті повинно привести до кардинальних позитивних змін, що приведе до отримання лідерства в галузі впровадження. За останній час Україна намагається активізувати інноваційні процеси через ведення активної інноваційної політики: створенням інноваційної інфраструктури, наданням пільг підприємствам, співпрацею з науково-дослідними установами, вищими навчальними закладами, проте існує низка проблем, які гальмують і заважають досягти кінцевого результату. У подальшому ми намагатимемося дослідити практичні аспекти інноваційного розвитку економіки України і вирішити ряд існуючих проблем, які стримують інноваційні процеси.

Література: 1. Сігуа В. Т. Використання механізму трансляції в процесі формування ефективних стратегій інноваційного розвитку підприємств / В. Т. Сігуа // Економіка розвитку. – 2013. – № 3. – С. 76–78. 2. Єрмолаєва В. В. Теоретичні основи дослідження інновацій / В. В. Єрмолаєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/20291/1/54-268-273.pdf>. 3. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. 4. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1992. – 231 с. 5. Азгальдов Г. Г. Интеллектуальная собственность, инновации и квалиметрия / Г. Г. Азгальдов, А. В. Костін // Економічні стратегії. – 2008. – № 2 (60). – С. 162–164. 6. Мазуренко С. Инновации – это симбиоз государственной политики и рыночных отношений [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fasi.gov.ru/news/press/1573/>. 7. Федотова М. А. Методы оценки стоимости инновационно активных компаний. Становление, развитие и перспективы оценочной деятельности в России / М. А. Федотова, А. М. Камалов // Тезисы докладов I-ой международной конференции (25–26 ноября 2008 г.). – М., 2008. 8. Економічний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slovarus.com>.

ru/?di=222338. **9.** Романченко С. В. Новшества, нововведения, инновации: определения и сущность / С. В. Романченко // Молодой учёный. – 2012. – № 4. – С. 166–168. **10.** Лелон П. Мировоззренческая парадигма в философии: экзистенциальный аспект : монография / Под ред. П. Лелона. – М. : Изд-во ВГИПУ, 2006. – 99 с. **11.** Сергеева О. Соотношение новаций и традиций в цивилизационном процессе / О. А. Сергеева // Философия и общество. – 1999. – № 2. – С. 190. **12.** Бегова Т. И. Понятия «ноу-хау» і договір про його передання : монографія / Т. І. Бегова. – Х. : Право, 2009. – 160 с. **13.** Турило А. М. Інноваційний розвиток як економічний закон ринкової системи господарювання / А. М. Турило, О. А. Зінченко, А. А. Турило // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 3 (153). **14.** Безрукова Я. М. Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/14_APSN_2008/Economics/32212.doc.htm. **15.** Федуллова Л. І. Сучасні концепції менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ebooktime.net/book_68_glava_6_1.3._%D0%A3%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5.html.

References: **1.** Sihua V. T. *Vykorystannia mekhanizmu transliatsii v protsesi formuvannia efektyvnykh stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv* [Using transmission mechanism in the formation of effective strategies for innovative development of enterprises] / V. T. Sihua // Ekonomika rozvytku. – 2013. – No. 3. – P. 76–78. **2.** Yermolaieva V. V. *Teoretychni osnovy doslidzhenia innovatsii* / V. V. Yermolaieva [Electronic resource]. – Access mode : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/20291/1/54-268-273.pdf>. **3.** Pro innovatsiinu diialnist : Zakon Ukrainy No. 40-IV vid 04.07.2002 r. [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. **4.** Shumpeter Y. *Teoriia ekonomicheskogo razvitiya* / Y. Shumpeter. – М. : Progress, 1992. – 231 p. **5.** Azhaldov H. H. *Intelektualna vlasnist, innovatsii i kvalimetriia* [Intellectual property, innovation and qualimetry] / H. H. Azhaldov, A. V. Kostin // Ekonomichni stratehii. – 2008. – No. 2 (60). – P. 162–164. **6.** Mazurenko S. *Innovatsii – eto simbioz gosudarstvennoy politiki i rynochnykh otnosheniy* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.fasi.gov.ru/news/press/1573/>. **7.** Fedotova M. A. *Metody otsenki stoimosti innovatsionno aktivnykh kompaniy. Stanovleniye, razvitiye i perspektivy otsenochnoy deyatelnosti v Rossii* / M. A. Fedotova, A. M. Kamalov // Tezisy dokladov I-oy mezhdunarodnoy konferentsii (25–26 noyabrya 2008 g.). – М., 2008. **8.** *Ekonomichnyi slovnyk* [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.slovarus.ru/?di=222338>. **9.** Romanchenko S. V. *Novshestva, novovvedeniya, innovatsii: opredeleniya i sushchnost* [Novelties, innovations: the definition and essence] / S. V. Romanchenko // Molodoy uchyonyy. – 2012. – No. 4. – P. 166–168. **10.** Lelon P. *Mirovozzrencheskaya paradigma v filosofii: ekzistentsialnyy aspekt : monografiya* [The world outlook paradigm in philosophy: the existential aspect: monograph] / Pod red. P. Lelona. – М. : lzd-vo VGIPU, 2006. – 99 с. **11.** Sergeyeva O. *Sootnosheniye novatsiy i traditsiy v tsivilizatsionnom processe* [Value innovation and tradition in the civilization process] / O. A. Sergeyeva // Filosofiya i obshchestvo. – 1999. – No. 2. – P. 190. **12.** Biehova T. I. *Poniattia «nou-khau» i dohovir pro yoho peredannia : monografiya* [The concept of “know-how” and agreement on his transfer: monograph] / T. I. Biehova. – Kh. : Pravo, 2009. – 160 p. **13.** Turylo A. M. *Innovatsiinyi rozvytok yak ekonomichnyi zakon rynkovoi systemy hospodariuvannia* [Innovative development as economic law of market economic system] / A. M. Turylo, O. A. Zinchenko, A. A. Turylo // Aktualni problemy ekonomiky. – 2014. – No. 3 (153). **14.** Bezrukova Ya. M. *Innovatsiinyi rozvytok promyslovosti Ukrainy: tendentsii ta zakonmirnosti* [Electronic resource]. – Access mode : http://www.rusnauka.com/14_APSN_2008/Economics/32212.doc.htm. **15.** Fedulova L. I. *Suchasni kontseptsii* [Electronic resource]. – Access mode : http://ebooktime.net/book_68_glava_6_1.3._%D0%A3%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8_%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5.html.

Інформація про авторів

Котко Ольга Костянтинівна – аспірант кафедри міжнародної економіки Університету митної справи та фінансів (вул. Рогальова, 8, м. Дніпропетровськ, Україна, 49000, e-mail: belkot_19@ukr.net).

Осадча Наталія Вікторівна – докт. екон. наук, професор кафедри менеджменту ЗЕД Університету митної справи та фінансів (вул. Рогальова, 8, м. Дніпропетровськ, Україна, 49000, e-mail: nosadcha@mail.ru).

Информация об авторах

Котко Ольга Константиновна – аспирант кафедры международной экономики Университета таможенного дела и финансов (ул. Рогалева, 8, г. Днепропетровск, Украина, 49000, e-mail: belkot_19@ukr.net).

Осадчая Наталия Викторовна – докт. экон. наук, профессор кафедры менеджмента ВЭД Университета таможенного дела и финансов (ул. Рогалева, 8, г. Днепропетровск, Украина, 49000, e-mail: nosadcha@mail.ru).

Information about the authors

O. Kotko – Postgraduate Student of the Department of International Economics of University of Customs and Finance (8 Rogalova St., Dnipropetrovsk, Ukraine, 49000, e-mail: belkot_19@ukr.net).

N. Osadcha – Doctor of Science in Economics, Professor of the Department of Foreign Trade Management of University of Customs and Finance (8 Rogalova St., Dnipropetrovsk, Ukraine, 49000, e-mail: nosadcha@mail.ru).

*Стаття надійшла до ред.
14.05.2015 р*